

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 2. Utrùm intellectus possit assentiri opinioni verisimili, quando opinio
opposita apparet æquè verisimilis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

R. t. neg. Nam cum in dubio positivo intellectus hinc inde aequaliter aut ferè aequaliter trabatur, nec una pars magis appareat vera aut falsa, quam altera, non potest intellectus, etiam ex imperio voluntatis, uni parti ut vera adherere, potius quam alteri. *Resp. 2.* Est, quod in dubio positivo intellectus possit ex imperio voluntatis uni potius parti tanquam verè adherere, quam alteri; at saltem non potest sine oppositi gravi formidine, quæ non potest nisi imprudenter contemni. Talis autem adhesio excusare non potest eum, qui partem minus tutam eligit, relicta tutiore; & qui cum tali adhesionem partem minus tutam eligit, relicta tutiore, lubens ac volens incurrit morale periculum transgrediendi legem aliquam. Denique cum in dubio positivo neutra pars appareat magis ad verum accedere, quam altera, neutra magis appareat vera, quam falsa; non est, cur operans sibi persuadeat partem minus tutam, tutiore, velut falsam, rejectam, veram esse; & consequenter ad summum habere tantum potest imprudentem persuasionem, quod pars minus tuta sit vera, proindeque non potest illam eligere, relicta tutiore, nisi cum imprudenti persuasionem, quod hæc electio sibi licita sit.

DISPUTATIO VII.

De Conscientia probabili.

ARTICULUS I.

Utrum intellectus possit assentiri opinioni verisimili, quando opposita opinio apparet ei verisimilior.

RESPONSIO.

Intellectus non potest saltem prudenter assentiri opinioni verisimili, quando, omnibus maturè ponderatis, opinio opposita apparet ei verisimilior.

Prob. Nam si intellectus iudicaret veram esse opinionem minus verisimilem, & falsam esse opinionem oppositam verisimiliorem, minorem verisimilitudinem majori præferret in iudicando. Atqui intellectus hoc non potest saltem prudenter. Ergo, &c. Major patet. *Prob. min.* Ut intellectus prudenter se gerat in iudicando, debet in iudicando, quantum in se est, vitare malum suum. Atqui hoc non faceret, minorem verisimilitudinem majori præferens in iudicando. Ergo, &c. Major patet. *Prob. min.* Nam malum intellectus est error. Atqui intellectus in iudicando præferens minorem verisimilitudinem majori, non vitaret, quantum in se est, errorem in iudicando; tunc enim tantum intellectus censetur in estimatione prudenti vitare, quantum in se est, errorem in iudicando, quando in evidentibus amplectitur id quod verum est, & in obcuris id quod, omnibus maturè ponderatis, apparet ei verisimilior. Ergo, &c.

Obj. Opinio minus verisimilis, quamvis minus verisimilis, sapè nititur gravi fundamento. Ergo saltem sæpè potest intellectus prudenter assentiri opinioni minus verisimili, quantumvis opposita opinio, omnibus debite pensatis, appareat ei nixa graviori fundamento. *R. neg. conseq.* Nam ad prudens iudicium non sufficit fundamentum etiam grave, quando pro parte opposita, post diligentem veritatis inquisitionem, apparet fundamentum gravius, sive hoc fundamentum sit gravius absolute, sive sit gravius relate tantum ad cognoscentem: tunc enim ut intellectus censetur, quantum in se est, malum suum vitare, & consequenter in iudicando procedere sapienter, debet aut suspendere iudicium suum, neutram contradictionis partem veram iudicando, vel certe veram iudicare partem illam, pro qua gravius fundamentum apparet.

Dices. Fundamentum quodlibet assentiendi, hoc ipso quod grave est, dignum est assensu: alioqui simul esset grave, & non esset. Ergo intellectus as-

sentiens illi, prudenter se gerit in iudicando. *Resp. dist. ant.* Fundamentum quodlibet, &c. dignum est assensu, quandiu non apparet gravius, aut æquè grave, pro parte opposita, *Conc. ant.* Dignum est assensu, etiam cum apparet gravius pro parte opposita, *Neg. ant.* Tunc enim gravitas & dignitas ejus vincitur per gravitatem & dignitatem alterius. Porro fundamentum grave non sic dicitur, quia meretur assensum pro omni omnino casu; sed quia pro eo omni casu meretur, pro quo vis ejus non superatur, aut saltem non eliditur per aliud fundamentum in oppositum.

Dices. Fundamentum grave, hoc ipso quod grave est, facit magnam spem assequendæ veritatis. Ergo hoc ipso quod grave est, meretur assensum. *R. dist. conseq.* Ergo hoc ipso quod grave est, meretur assensum, si non concurrat cum alio graviore, & consequenter faciente majorem spem veritatis assequendæ, *Conced. conseq.* Si concurrat, *N. conf.* Tunc enim solum motivum, quod facit majorem spem assequendæ veritatis, meretur assensum: meretur enim, ut propter illud alteri dissentiamus, & velut falsum repudiemus; non vicissim. Præterea, intellectus in hoc concursu assentiens motivo facienti minorem spem veritatis assequendæ, & dissentiens facienti majorem, non censetur in estimatione prudenti facere quod in se est, ad vitandum malum suum, & procurandum suum bonum, proindeque in assentiendo & dissentiendo non procederet prudenter. Motivum autem, cui non potes nisi imprudenter assentiri, non meretur assensum; & contra meretur, cui non nisi imprudenter dissentire potes.

ARTICULUS II.

Utrum intellectus possit assentiri opinioni verisimili, quando opinio opposita apparet æquè verisimilis.

RESPONSIO.

Intellectus non potest saltem prudenter assentiri opinioni verisimili, quando opposita opinio, omnibus maturè pensatis, apparet æquè verisimilis.

Prob. Non potest intellectus saltem prudenter iudicare veram esse unam partem contradictionis, & alteram esse falsam, nisi habeat sufficiens fundamentum ad attribuendam veritatem uni parti, & falsitatem alteri. Atqui intellectus in præsentii hypothese non habet tale fundamentum, cum apparentia veri, sicut & falsi, sit æqualis in utraque parte contradictionis. Ergo, &c.

Prob. iterum. Non potest intellectus saltem prudenter iudicare aliquam propositionem veram esse & non falsam, quæ non magis appareat vera quam falsa, & tam apparet falsa quam vera; sed tunc, ut prudenter se gerat, debet suspendere assensum, sicut & dissensum circa propositionem illam; non enim habet fundamentum potius assentiendi, quam dissentendi, aut potius dissentendi, quam assentiendi. Atqui in præsentii hypothese neutra pars contradictionis magis apparet vera, quam falsa, & utraque tam apparet falsa, quam vera. Ergo in præsentii hypothese intellectus neutram contradictionis partem potest saltem prudenter iudicare veram esse, & non falsam: sed ut prudenter se gerat, debet suspendere assensum, sicut & dissensum circa utramque.

Obj. 1. Quando duæ opiniones oppositæ, omnibus maturè consideratis, proponuntur intellectui ut æquè verisimiles, ita ut utraque magnam præ se ferat verisimilitudinem, & sic utraque magnam faciat spem assequendæ veritatis, adest pro utraque motivum sufficiens ad prudentem assensum. Ergo, &c. *N. ant. Prob.* Adest pro utraque motivum grave. Sed motivum grave sufficit ad prudentem assensum, præsertim si non concurrat cum alio graviore ad oppositum. Ergo, &c. *R.* motivum grave non sufficit ad prudentem assensum, etiam si concurrat tantum cum alio

alio motivo æquè gravi ad oppositum: tunc enim motiva illa se mutuo elidunt, faciendo scilicet, ut apparentia veri & falsi sit æqualis in utraque parte contradictionis. Unde fit ut intellectus non possit, nisi imprudenter, uni parti potius quàm alteri attribuire veritatem aut falsitatem.

Dices 1. Motivum per se & intrinsecè sufficiens ad prudentem assensum, semper ad prudentem assensum sufficit. Atqui motivum grave, hoc ipso quòd grave est, est motivum per se & intrinsecè sufficiens ad prudentem assensum. Ergo, &c. *R. dist. maj.* Motivum per se & intrinsecè sufficiens ad prudentem assensum pro quocumque casu, semper sufficit ad prudentem assensum, Conc. major. Motivum per se & intrinsecè sufficiens ad prudentem assensum pro aliquibus tantum casibus, semper, &c. *N. maj.* Motivum autem grave non est motivum per se & intrinsecè sufficiens ad prudentem assensum pro quocumque casu, alioqui sufficeret etiam in contradictione alterius evidentis in oppositum; quod est manifestè falsum; sed pro aliquibus tantum casibus, pro iis scilicet, in quibus vis ejus motiva nec superatur nec eliditur per contradictionem alterius stantis pro parte opposita. Eliditur autem vis ejus motiva per contradictionem alterius motivi æquè gravis in oppositum, sicut superatur per contradictionem alterius motivi in oppositum evidentis, aut saltem gravioris sensibilibiter.

Dices. Motivum A grave non amittit gravitatem suam ex eo quòd concurrat cum motivo B æquè gravi in oppositum, & vicissim. Ergo motivum A & motivum B, etiam in concursu sufficiunt ad prudentem assensum. *Resp. neg. conseq.* Imò neutrum motivum sufficit ad prudentem assensum in concursu, quia utrumque in concursu retinet gravitatem suam. Ex eo enim, quòd utrumque motivum retinet gravitatem suam in concursu, fit, ut neutra pars contradictionis magis appareat vera, quàm falsa, & utraque tam appareat falsa, quàm vera: quantum enim motivum A suadet veritatem partis, pro qua stat, tantum illam dissuadet motivum B, & vicissim quantum motivum B suadet veritatem alterius partis, pro qua stat, tantum illam dissuadet motivum A. Ex eo igitur, quòd utrumque motivum retinet gravitatem suam in concursu, fit ut intellectus neutri parti assentiri possit saltem prudenter, nec aliud possit prudenter, quàm circa utramque assensum, sicut & dissensum, suspendere.

Obj. 2. Sint duo testes, testis A & testis B, æqualis sapientiæ & probitatis, & consequenter æqualis inter se autoritatis, quorum primus asserit factum aliquod, alter negat. Possum in hac hypothesi prudenter pro arbitrio vel credere factum propter autoritatem testis A, vel discredere propter autoritatem testis B. *R. neg.* & dico, cum sint æqualis inter se in testificando autoritatis neutrum fide dignum esse in concursu alterius; cum non possim uni credere, quin simul & indivisibilibiter discredam alteri, & neuter propter suam autoritatem dignus sit, ut discredam alteri, quia alter æqualem habet autoritatem, neuter propter suam autoritatem dignus est ut ei credam.

Dices. Neuter suam sapientiam & bonitatem amittit in concursu alterius. Ergo uterque fide dignus est in concursu. *Resp. neg. conseq.* Imò quia uterque sapientiam & probitatem suam retinet in concursu, neuter in concursu fide dignus est: cum enim non possim uni fidem adhibere, quin simul credam alterum falli aut fallere, neuter fide dignus est, si neuter dignus est, ut propter ejus testimonium credam alterum falli aut fallere. At neuter dignus est, ut propter testimonium ejus credam alterum falli aut fallere; cum uterque in concursu totam suam sapientiam & probitatem retineant, & ita uterque in concursu sint inter se æqualis omnino autoritatis.

Dices iterum. Reverentia debita testi A, exigit ut possim factum credere propter ejus testimonium; si

Simonnet Theol. Tom. I.

militer reverentia debita testi B, exigit, ut possim propter ejus testimonium factum discredere. *R. neg.* Nam reverentia debita testi A, solum exigit, ut non discredam factum propter testimonium testis B. Similiter reverentia debita testi B, solum exigit, ut non credam factum propter testimonium testis A, & ita reverentia utrique debita, solum postulat, ut nec credam, nec discredam factum, sed circa illud dubius hæream, neque affirmando, neque negando existentiam ejus.

ARTICULUS III.

Utrum intellectus possit assentiri opinioni habenti magnam verisimilitudinem, quando opinio opposita non apparet verisimilis, aut nonnisi minus verisimilis apparet.

RESPONSIO

In intellectus potest & quidem prudenter assentiri opinioni, quæ, omnibus diligenter & absque inordinato mentis affectu consideratis, clarè & sensibilibiter magnam præferat verisimilitudinem, & majorem, quàm opposita.

Et 1. quidem, quòd possit, probatur ex unanimi consensu Philosophorum & Theologorum, qui triplicem distinguunt assensum in intellectu, scientificum scilicet, fidei divinæ, & opinativum. Assensus scientificus est ille, quo evidenter judicamus aliquid esse verum, propter motivum evidenter ostendens rei veritatem. Assensus fidei divinæ est ille, quo certò, quamvis obscurè, judicamus aliquid verum esse, propter autoritatem Dei veritatem ejus credibiliter attestantis. Assensus denique opinativus est ille, quo obscurè & cum aliqua oppositi formidine judicamus aliquid verum esse, propter apparentiam veri quam habet, seu, quod eodem redit, propter motivum obscurè & fallibiliter suadens veritatem ejus. Potest igitur intellectus, secundum omnes Philosophos & Theologos, quandoque assentiri objecto tanquam vero, propter veri speciem, quam habet. At si quando potest, certè tunc maximè, cum objectum magnam præ se fert speciem veri, & sensibilibiter majorem, quàm oppositum.

2. Quòd possit prudenter, facile probatur. Nam si assensus, quem dabit intellectus in præsentii hypothesi, non est prudens, sed temerarius, talis est vel ex parte subjecti, vel ex parte objecti. Neutrum dici potest. Non primum: nam intellectus non assentietur, nisi post maturam utriusque partis considerationem. Non etiam secundum: nam intellectus non assentietur ultra meritum objecti. Assensus enim opinativus non excedit meritum objecti, magnam, post diligentem & bona fide factam veritatis inquisitionem, præferentis speciem veri, opposito aut nullam omnino, aut nonnisi sensibilibiter & notabiliter minorem verisimilitudinem habente. Certè vel tunc intellectus potest prudenter judicare objectum esse verum, vel hoc judicare prudenter non potest, nisi cum habet omnimodam certitudinem de veritate objecti. Quòd scepticum est, & adversatur communi omnium hominum sensui & usui.

Obj. Intellectus assentiens objecto tanquam vero in præsentii hypothesi, exponit se periculo errandi. Ergo imprudenter agit. *R.* Intellectum assentientem objecto tanquam vero in præsentii hypothesi, non exponere se morali & proximo periculo errandi, sed illud vitare quantum prudentia exigit, & quantum in se est, secundum prudentem estimationem; cum supponatur non judicare nisi post diligens veritatis examen, & in judicando sequatur magnam & notabilem verisimilitudinem, quæ cum nulla ex parte opposita, aut nonnisi sensibilibiter & notabiliter minore concurrat. Quòd si remotum aliquod errandi periculum tunc incurrit, non idcirco imprudenter se gerit, quia satius est illum tale periculum subire, quàm ferè semper hære, & veluti stiptem ma-

Bb 3 nere,